

Τα κάλαντα του Μάρτη

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Τα χελιδονίσματα είναι κάλαντα που έψαλλαν παιδιά στην αρχαία Ελλάδα. Λάμβαναν χώρα στην αρχή της άνοιξης. Ψάλλονταν την 1^η Μαρτίου (Πρωτοχρονιά) και συνδεόταν με την αγροτική ζωή προαναγγέλλοντας την άνοιξη. Οι χελιδονιστές πηγαίνοντας από σπίτι σε σπίτι με ένα ξύλινο χελιδόνι στολισμένο έδιναν στη νοικοκυρά φύλλα κισσού ζητώντας χαρίσματα (όπως τρόφιμα: π.χ. αυγά κ.α.). Σε πολλά άσματα απευθύνονται προς τους οικοδεσπότες ευχές και πολυχρονισμοί. Ως τραγούδι που εντάσσεται στον εθιμικό κύκλο της πρώτης ημέρας του χρόνου συνδέεται με πολλά δρώμενα μαντικού, μαγικού και λατρευτικού περιεχομένου αποκτώντας αναγγελτικό και μαγικο-ευετηρικό χαρακτήρα.

Στα πρώτα βυζαντινά χρόνια, το 'ελληνικό' έθιμο της χελιδόνας θεωρήθηκε ειδωλολατρικό και απαγορεύτηκε από την εκκλησία. Ωστόσο, τα παιδιά συνέχιζαν να τραγουδούν τον ερχομό της άνοιξης, και έτσι το έθιμο διατηρήθηκε όπως ακριβώς και στην αρχαιότητα. Το έθιμο αυτό επιβιώνει μέχρι σήμερα σε πολλά μέρη της Ελλάδας όπως Ήπειρο, Μακεδονία, Θράκη και Δωδεκάνησα. Τα παιδιά τραγουδάνε τα χελιδονίσματα την 1^η ή την 21^η Μαρτίου, ημέρα της εαρινής ισημερίας. Πρόκειται για έθιμο, το οποίο κατάγεται από την αρχαιότητα, όπως αποδεικνύεται από το χελιδόνισμα (άσμα της χελιδόνας) το οποίο παραδίδει ο Αθήναιος περί το 200 μ.Χ. αλλά ανάγεται σε πολύ παλαιότερα χρόνια.

Τραγουδιόταν στην αρχή της άνοιξης από παιδιά στη Ρόδο, τα οποία περιέφεραν μία χελιδόνα ζητώντας αμοιβή «*Ἦλθ' ἦλθε χελιδών, καλὰς ὥρας ἀγουσα, καλοὺς ἐνιαυτούς, ἐπὶ γαστέρι λευκά, ἐπὶ νῶτα μέλαινα...*» (δηλ. Ἦρθε, ἦρθε το χελιδόνι, που φέρνει καλές ὥρες, και καλά χρόνια, εἶναι λευκό στην κοιλιά, και μαύρο στη ράχη). Επίσης τους αρχαίους στίχους: «*Παλάθαν συ προκύκλει, ἐκ πίονος οἴκου, οἴνου τε δέπαστρον, τυροῦ τε κάνιστρον*» (δηλ. Φέρε σύκα αρμαθιασμένα, ἀπ' το πλούσιο σπίτι σου, ἓνα κύπελο κρασί και καλάθι με τυρί), που τραγουδούσαν οι αρχαῖοι Ροδίτες, τραγουδάνε και σήμερα στη Ρόδο: «το κρασί μεσ' στο ποτήρι και τα σύκα στο μαντήλι και τὰ αυγά μεσ' στο καλάθι». Εἶναι ολοφάνερη η σχέση των στίχων αυτών με τα αρχαῖα τραγούδια της Εἰρεσιώνης. Σε πολλά ἄλλα ἄσματα των ημερῶν αυτών απευθύνονται χαιρετισμοί προς το ἑάρ και απαγγέλλονται επωδές για να διώξουν τον χειμῶνα «*Ἴδε το ἑάρ το γλυκύ πάλιν ἐπανατέλλει, φερὸν υγείαν και χαράν και την εὐημερίαν*». Εἶναι, συνεπώς, εμφανής η σχέση των

τραγουδιών αυτών με γιορτές και παρόμοιες συνήθειες από την λατρεία των αρχαίων Ελλήνων.